

בס"ד

ישיבת רבנו יצחק אלחנן--ירושלים עיה"ק

עוד בענין איסור תקיעה בכלים

שו"ע הרב שיג:כא, חזון איש נ"ט ד"ה והוא סיכום של שיטתם בארחות שבת רסד-רסה. ונפק"מ ארחות שבת רפז-רפז
(א) לגו, (ב) חיבור מגש לכסא ילדים (ג) מלהיה (ד) Attaching Soda Stream Bottle to Gas Dispenser

בענין בנין לשעה

גמ' דף לא: "רבי יוסי כמאן" עד "ורבי יוחנן", ירושלמי ל: "מה בניין" עד "תני א'", שו"ת חת"ס עב, שביתת השבת
דיני מלאכה שאינה לקיום עמ' ט (מנחת אריאל שם).

משחק לגו וכדומה--ארחות שבת עמ' רפז-רפח, רב רביאט עמ' 1050, אגרות משה ה:כב-כז, שלחן שלמה
שיד:א-ב.

שטענדר --מגן אברהם שיג:יג, המגרשז'א זצ"ל במאור שבת ח'ב מכתב לב:ג, ארחות שבת עמ' רפח.

בענין מכה בפטיש בכלים

משנה דף קב:

גמ' דף מח. רב חסדא שרא עד סוף העמוד

טור שו"ע ומשנה ברורה שמ:ח

שו"ע שיז:ב מגן אברהם (ז), משנה ברורה (יח), ביצחק יקרא שם

ההבדל בין מכה בפטיש ובונה בכלים

(א) מכה בפטיש הוי דווקא בדבר שמלאכתו נשלמה כולה--מאירי קה. ד"ה אע"פ אולם מנחת חינוך (כותב יד) כ' דאות

אחת והשלימה לסבפר חייב גם במכה בפטיש דלא כהחזו"א (מובא בדרשו ס' שכב הע' 25)

(ב) בונה בכלים דווקא בהרכבת דברים--אבן האזל פ"י, רב רביאט עמ' 1123

(ג) אין אסור סתירה על דבר שעבר בו מכה בפטיש--רב רביאט עמ' 1124

(ד) רפוי מותר בבונה אבל רפוי במכה בפטיש עוברים גם עליו--שו"ע שיג:ו מקיל ברפוי, חזו"א נ ד"ה ובב' מביא ראיות
לדעת המחבר ומכריע להקל בדין דרבנן רב רביאט 1125.

(ה) להחזיר דברים בכלי שונה דין בונה מדין מכה בפטיש--גמ' דף מח., רב רביאט עמ' 1114-1113

עוד דוגמאות למעשה

ליישר כלי ודין משקפיים--מגן אברהם שמ:יא, רב רביאט 1114

לחבר פרקים של שרשרת-רב רביאט 1113

הבנין ויהיה אסור להוסיפם משום מלאכת בונה, או שאינם נחשבים כמאוחדים עמו ואז אין כאן מעשה בנין רק הנחה בעלמא, וראה לקמן דוגמאות לנידון זה.

עוד יש לידע דאף שיתבאר בעז"ה לקמן דגם בנין הנעשה לזמן חשיב בנין אף שסופו לפרקו, מ"מ יש אופנים שעיקר שם מלאכת בונה שלהם אינו מוכרע, משום שאין הדבר ברור אם תוספת מסוימת חשיבא כחלק מהבנין או כדבר נפרד ממנו, ובמקרים כאלו פעמים שיש נפק"מ בין בנין קבוע לבין בנין לשעה, שבנין לשעה לא יחשב כחלק מהבנין אלא כדבר נפרד, ודוגמא לדבר וילון התלוי בפתח, שלדעת החזו"א סי' נ"ג ס"ק י"ג יש בו חילוק לדינא שאם הוא תלוי באופן קבוע הרי זה בכלל מלאכת בונה ואם דרכו לתלותו ולסלקו הרי זה מותר [אין הכוונה בזה לוילונות שלנו התלויים על גבי מסילה שבהם נראה דבכל גווני הוי בכלל בונה, אלא הכוונה לוילון תלוי על גבי וויס]. ונמצא דאף שבשני המקרים תלה את הוילון במקומו באותה הצורה, מ"מ כשתלאו באופן קבוע מתייחסים לזה כתוספת על הבנין, וכשתלאו לזמן אין זה כחלק מהבנין ואין בזה איסור.

בנין לשעה

בירושלמי פרק כלל גדול איתא דבנין לשעה [בנין לזמן] הוי בנין, והראיה ממלאכת המשכן שהנחת הקרשים על גבי האדנים נאסרה מטעם מלאכת בונה אף שהיו עתידים לפרק את המשכן^א.

וכתבו המג"א והט"ז דמ"מ מותר לכסות כלי במכסה המתברג אף באופן שההברגה תקועה בחוזק, ואין בזה איסור בונה או מכה בפטיש, והטעם משום שעיקר תשמישו של הכלי הזה הוא על ידי פירוק תמידי ולכן אין זה נקרא גמר מלאכה. ובביאור דבריהם נחלקו האחרונים: [א]. הגר"ז סי' שיי"ג סכ"א נוקט כפשטות לשונם של הט"ז והמג"א דכל כלי אשר רגילים להרכיבו ולפרקו תמיד אין בו איסור בונה. וכתב הגר"ז

א. ועיין בשו"ת חת"ס אור"ח סי' ע"ב שכתב דלהלכה יש להורות שבנין לשעה אינו בנין, משום שהבבלי חולק על הירושלמי בזה, אמנם הראשונים העתיקו את דברי הירושלמי, וע"ע בספר שביתת השבת בתחילת הספר בדיני מלאכה שאינה עשויה לקיום שמוכיח דגם הבבלי סובר כהירושלמי בזה.

ב. סי' שיי"ג במג"א סק"ב ובט"ז סק"ז.

שאם הוא עשוי לפרקו באותו יום אין בו אפילו איסור דרבנן, ואם אינו עשוי לפרקו באותו יום אלא נשאר כך ליותר מיום אחד הרי זה אסור מדרבנן, אך אינו אסור מהתורה כיון שאינו עשוי להתקיים זמן ממושך. [ב]. והחזו"א [סי' נ' סק"ט ד"ה והא] כותב דיסוד ההיתר של המג"א והט"ז הוא משום שהכלי וכיסויו אינם נידונים כלל כמאוחזים, דאף כאשר הכלי מכוסה אנו דנים את הכלי ואת כיסויו כשני כלים חלוקים, אבל כלי אחר של פרקים אפילו דרך לפרקו תמיד יש בו מלאכת בונה, וראה הערה י'.

ג. בדברי הגר"ז יש לעיין בתרתי: [א]. האם ס"ל בעלמא דבנין לשעה ל"ה בנין, ודלא כהירושלמי המובא לעיל, ואם היינו נוקטים דהגר"ז אמר את דבריו רק בכלי שא"א להשתמש בו בלי הפירוק, וכסכרת הפמ"ג המובאת בהערה ד', אזי יתכן שאין מחלוקת בינו לבין החזו"א המובא לקמן [ואין לומר שהגר"ז מחלק בין בנין בקרקע לבנין בכלים, שהרי הוא מציין לסי' שי"ד, והכוונה לדין חותמות שבקרקע, שאם עשויים להפתח בשבת אין בהם איסור כלל]. [ב]. עוד צ"ע דמלשון הגר"ז משמע שאם יהא כיסוי כלי המוברג בחזק ועשוי להפתח רק אחרי השבת יהא ככה"ג איסור דרבנן, וזה צע"ג, דפשוט הוא דדלת או כיסוי מותר לפותחם אפי' נעשו לימים רבים ואפילו הם מהודקים מאד.

ד. החזו"א הביא ראייה לדבריו מדין קנה של סיידין המבואר בגמ' שבת דף מז. שאסור לפרקו ולהרכיבו, וכתבו הרמב"ן והר"ן שהאיסור הוא מדרבנן מכיון שאינו תוקע בחזק, ומבואר מדבריהם שאם היה תוקע בחזק היה בזה איסור תורה אף שדרכו להרכיבו ולפרקו תדיר [אמנם עיי"ש בריטב"א שכתב דאף אם תוקעו בחזק אין בו איסור תורה משום דדרכו לפרקו תדיר, ומ"מ גם להריטב"א יש בו איסור דרבנן, ויש לעיין אם ללמוד מדברי הריטב"א דס"ל דכל בנין לשעה ל"ה בנין, או דרק בבנין בכלים אמר כן, דכיון שבוה בעינן בנין חשוב כתקיעה, אין חשיבות לתקיעה זו שעתיד לפרקה תדיר].

ויש לעיין אם לדעת החזו"א יהיה איסור בונה בכלי אשר הכיסוי שלו הוא חלק מעיקר צורתו כגון מלחיה, שאין זה רק כבית קיבול שיש לו מכסה אשר מחזי טפי כשני חלקים נפרדים, וכן יש לדון במגורת נפט אשר החלק העליון מתברג אל בית הקיבול שלה, וכן בבקבוק להכנת מי סודה המכונה סיפולוקס שיש בו בית קיבול שעליו מתברג הראש, דלכאורה חמירי כלים אלו מכיסוי הכלים, משום דבכלים אלו המכסה משלים את צורת הכלי ובלי המכסה אין הכלי ראוי לשימוש, וא"כ י"ל דאין אלו שני חלקים שונים אלא נעשים כגוף אחד והו"ל בונה. אמנם מסתבר לומר שאין בכלים אלו מלאכת בונה, דכיון שאם חיבור זה של המכסים האלו ישאר לעולם בטל שם כלי שלהם וכל עיקר שימושם נובע מזה שאפשר לפרקם אפשר דבוה יודה

גלגל שנשמט

נב. גלגל שנשמט מרגל של מיטת תינוק וכיוצ"ב באופן שכאשר מחזירים אותו למקומו אין הוא מהודק כלל ואם יגביהו את המטה יחזור ויפול, והורגלו להשתמש במטה באופן הזה, נראה דמותר להחזירו בשבת, דאין כאן מעשה בנין כלל^ט. ונראה דגם באופן שכאשר יגביהו את המטה לא יפול הגלגל מותר להחזירו אם חיבורו רפוי ואפשר להכניסו ולהוציאו בקלות^ט.

אבזם של חגורה

נג. אבזם של חגורה המחובר לה באופן רפוי נכלומר שבלחיצה קלה הוא מתחבר למקומו^ט שנתפרק ממנה, עיין הערה ע' אם מותר להחזירו.

גומיות של כסא

נד. גומיות המורכבות לרגל של כסא שיצאו ממקומן אסור להחזירן אם הן מהודקות^ט, ואם הן רפויות הרי זה מותר^ט.

מגש המחובר לכסא ילדים

נה. מגש המחובר לכסא ילדים יש להבחין בזה בין סוגים שונים: אם המגש מחובר לכסא בצורה רפויה, כגון מגש המתחבר בלחיצה קלה על ידי מהדקים, הרי זה מותר כדין בנין בכלים באופן רפוי^ט, ואם המגש מחובר

עז. עיין חזו"א סי' נ' ס"ק י' ד"ה דף.

עת. ונראה דאין לאסור זאת משום גזירה שמא יתקע, דעי' משנ"ב סי' ש"ח ס"ק ע"ב שהביא את דברי המג"א שכתב דאם דרכו של חפץ זה להיות תמיד רפוי אצלו מותר להכניסו ברפיון, ואף שבבה"ל שם ד"ה גם כתב לפקפק קצת על זה מ"מ בנידו"ד קיל טפי, דבדר"כ צריך מעשה אומן כדי לתקוע את הגלגל, ומסתבר שלא גזרו על רפוי שדרכו בתקיעה היכא שהתקיעה דורשת מעשה אומן [עי' לעיל הערה ס"ח], ועוד שקלקול זה מצוי הוא ואין רגילות בני אדם כ"כ לתקנו ואפשר שכזה גם הבה"ל יודה דשרי, וגם יש להוסיף בזה את דעת החזו"א סי' נ' ס"ק י' שהובא לעיל הערה ס"ה, ס"ח, שחלק על עיקר הגזירה של רפוי שדרכו בתקיעה.

עט. ולפי החזו"א שהובא לעיל סעיף מ"ז אין איסור בהרכבה מהודקת אלא במקום שרגילים לפעמים לתקוע, ועיין שם מה שכתבנו בהערה ס"ו.

פ. עי' שבת דף מז. בדין מלבנות המטה. ואף שהארכנו לעיל הערה ע' בדין רפוי שמרכיבו באופן קבוע, היינו דוקא כאשר כך דרך עשייתו, אך גומיות אלו אין דרכן להיות רפויות.

פא. עיין לעיל הערה ס"ד.

בצורה מהודקת [והיינו שהכנסת המגש למקומו דורשת מאמץ] ודרך בני אדם לפרקו ולהרכיבו תדיר ראה הערה²⁹.

בוכת משחק שהתפרק ממנה חלק

נו. בוכת משחק שהתפרק ממנה אחד החלקים אין להחזירו למקומו באופן שהוא מהודק, וראה הערה³⁰.

בקבוק סיפולוקס

נו. בקבוק המשמש להכנת מי סודה המכונה סיפולוקס יש לרדן בו אם מותר להרכיבו בשבת וראה הערה³¹.

מלחיה, בקבוק תינוק

נח. מותר להכריג ראש של מלחיה וכן מכסה של בקבוק תינוק אפילו בצורה מהודקת³².

הרכבת אבני לגו

נט. יש המתירים להרכיב אבני לגו אף באופן שההרכבה מהודקת ויש האוסרים בזה, וראה הערה³³.

פב. לכאורה הדבר תלוי במחלוקת שהבאנו לעיל הערה ג', ד', בכלי של פרקים שעשוי לפרקו תוך זמן קצר, דלדעת הגר"ז שרי ולדעת החזו"א הרי זה אסור. ואמנם לפי מה שהבאנו בסוף הערה ד' מפוסקי זמננו דכל כלי הטעון פירוק והרכבה מצד עצם צורתו, ולא מסיבה חיצונית, אינו בגדר בנין וסתירה ה"ז מותר, וכן שמענו מהגר"ש אלישיב שליט"א דמותר להרכיב את המגש המתחבר לכסא ילדים מהטעם הנ"ל [ויש להוסיף עוד שלדעת החזו"א יש מקום להקל בזה מטעם אחר, דהוי מהודק שאין דרך לתקועו וכפי שהבאנו לעיל סעיף מ"ז].

פג. ובמקרה שהחיבור רפוי הדבר תלוי במה שהארכנו לעיל הערה ע' בדין רפוי שמבטלו לעולם.

פד. ע"י לעיל הערה ג', ד', שהארכנו בנידון זה וכתבנו דלדעת הגר"ז שכלי שעשוי לפרקו כיומו אין בו איסור בונה גם בקבוק זה מותר, ולדעת החזו"א לכאורה יש לאסור, אלא שכתבנו שם לרדן דאפשר דכלי אשר אם יתקעו ויחברו את החלקים זה לזה בחיבור גמור יתבטל ממנו שם כלי אין הרכבתו נידונית כבנין כלל, ועוד כתבנו בשם פוסקי זמננו שדעתם להתיר בכגון זה.

פה. ע"י בהערה הקודמת, ובנידו"ד ה"ז קיל טפי כיון שאין זו תקיעה אלא הידוק ואין בזה חשש דאורייתא, ועוד יש לצרף את דעת החזו"א הנוקט שמהודק שאין דרכו לתקוע אפשר להקל בו כמבואר לעיל סעיף מ"ז.

פו. לדעת הגר"ז, הובא לעיל הערה ג', שמותר להרכיב בשבת כלי שעשוי לפרקו כיומו

שינוי מצבו של סטנדר

ס. סטנדר שאפשר להגביהו ולהנמיכו לפי הצורך ומחזקים אותו במקומו ע"י הברגה מותר לפתוח את ההברגה ולחזור ולהדקה לפי הצורך ואין בזה איסור בונה¹⁹.

שינוי מצבו של מאורר

סא. נראה שאין להגביה או להנמיך את ראשו של מאורר אם צריך לפתוח בורג ולחזור ולהדקו²⁰.

חיבור שתי עגלות ילדים

סב. שתי עגלות ילדים אשר אפשר לחברן זו לזו כגון על ידי חלקי פלסטיק

גם בזה מותר, עכ"פ היכי שיתכן שיפרקו ביומו, וגם לדעת החזו"א לא כירא כלל אם הרכבת אבני לגו נחשבת בנין ואיחוד של החלקים, שהרי כל ענינו של המשחק הזה הוא ההרכבה והפירוק ואין לזה שם בנין כלל, שאף בשעה שהחלקים מחוברים הם נידונים ע"ש סופם שעומדים להתפרק, ואינם אלא כמונחים זה עם זה, ועוד שאם יחברו את חלקי המשחק זה לזה בחיבור גמור כגון בדבק הרי זה הפסד גמור, ולכן שייכא בזה הסכרא שכתבנו לעיל הערה ד' שאין שם בנין בכה"ג שא"א לראות את החלקים כגוף אחד. ועוד דהוי מהודק שאין דרכו לתקוע שהחזו"א היקל בזה וכדלעיל סעיף מ"ז, וכן היקל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל [מובא בספר בנין שבת מלאכת בונה עמ' מ"ב] וכן שמענו מהגר"נ קרליץ שליט"א שדעתו דמעיקר הדין אין לאסור בזה. ובשם הגר"ש אלישיב שליט"א שמענו לאסור בזה משום דהויא הרכבה מהודקת וה"ז אסור מדרבנן. ועיין בשו"ת אג"מ אור"ח ח"ה סי' כ"ב אות כ"ז. שוב ראינו בספר שולחן שלמה סי' שי"ד הערה א' שהגרשז"א זצ"ל הורה למעשה דאף שמן הדין אין לדעתו איסור בזה מ"מ משום חינוך אין להרגיל את הקטנים במשחק זה ואין לגדול לעסוק עמם בזה, אך אם הם בונים מעצמם אין למונעם.

וראה עוד לקמן פרק ט' סעיף י"ג שאף באופן שאין איסור בונה יש להזהר שלא לעשות זאת באופן שיש בו איסור עשיית אהל.

פו. כן דעת הגרשז"א זצ"ל במכתב שבספר מאור השבת ח"ב מכתב ל"ב אות ג' וכן שמענו בשם הגר"ש אלישיב שליט"א וכן הוא בשו"ת שבט הלוי ח"ו סל"ב. ועיקר הטעם להתיר הוא משום שהסטנדר הזה נחשב כלי שלם בכל מצב, בין כשהוא מוגבה ובין כשהוא נמוך, ולכן שינוי המצב שלו אינו בגדר סתירה ובנין, אף שמהדק היטב את הכורג, אלא בגדר שימוש בכלי.

פח. הטעם לדון להחמיר בזה יותר מאשר בסטנדר המובא בסעיף הקודם הוא משום שבשעה שבורג המאורר פתוח נוטה ראשו של המאורר לגמדי כלפי מטה ואינו ראוי לשימוש במצב הזה, ולכן יש לדון שכאשר חוזר ומדק את הכורג הוי תיקון מנא. ועי' תוס' שבת דף מו. סוד"ה דחוליות.

שבת אודות תיקון לימודי של מוהל צבצב לפע"ד יפה כ' חמיו ז"ל
 דאקור מן הסורה אלה שכ' דהלי' אי תיקון גמור הוא דאוריית' או לא
 ולפע"ד הוא צוכה כלי גמור ומשפטי ממטלת וכה בפע"ד דאפי' אי
 אין צבין בכלים מ"מ ח"ב. משום וכה בפע"ד כפירש"י צבצב ע"ד
 ע"ב גבי הלחא חייב אחד עסק יע"ה וס"ב מה לי עוש' כלי ויהר וקבין
 מצדו או עושוה מליפרכו ואין זה תיקון צבצב אלא עושה כלי גמור
 עיי' פק"י בכתובות ו' ע"ב צבצב חייב מורקא אס לעשות לה פתח
 חייב משום צוכה ואשכחן צבין צבצב חייב דכתיב ויבן את הללע עכ"ל
 וקשה הא כולי' שמעתיא מיידי מצבצב עולה אי לפתח' מחכוון ואמתי
 לא פק"י כן דסייד צבין צבצב חייב מקל ויבן אלא ע"כ משום דלא
 הוא לריד להכי כיון דצבצב צביל' ראשון' עושה אחת כלי אי לפתח'
 לריד פשיעא שחייב משום וכה בפע"ד דמש לי גומר כלי עץ או צבל
 חייב עש"כ הכא צבצב מורקא לא ק"ל לפע"ד דהוא גמר מלאכה
 [דלא כרמב"ם דק"ל דחייב ג"כ משום וכה בפע"ד] והולך לומר דהוא
 צוכה פגושא פתח צבל של חרנגולים והואיל ולדיית רש"י לא סייד
 צבין אלא צבצב מורקא כלי כגון הצובל צבילת עולה אי כפתח
 מוכח מש דעושה אדם כלי כגון הצובל צבילת עולה אי כפתח
 לריד אפי' אי לא הוא סייד צבין צבצב חייב משום וכה בפע"ד א"כ
 ה"כ העושה אלצבו ולפרכו כדי לפרוע עור העולה פשיעא דחייב
 משום וכה בפע"ד יומ"כ לפסוקים דגם צבלי סייד צבין וסווא דעת
 הפוסק ר"ם הצוכה דעת הר"ן שבת קמ"ז ה"ג למייב עכ"כ צבלי גדול
 משום צוכה ועיי' מ"א רמ"י סייד ופשיעו דאדם חסוד כלי גדול א"כ
 חייב נמי משום צוכה כיון שפשיעו כלי ע"כ ל"ל פשוט שחייב מוטא
 ולא דמי לנטילה ליפורכי המדה הלריכה לצבילה וללא כמו שחשב
 מעלתו ואם יש לו להשיב צוה יודיענו ואקיים בצרכה פ"ב יוס' צ'
 ע"ו בקלו תקע"ה לע"ק משפ"ק סופר ומפד"ו :

תשובה עב

יען כליתי צבצ' מהדור' חבר' ק' ל' מ"ש אודות שהא"כאסאל שמוש
 להם מחיוב מוטא לשיעור הר"ף דק"ל צבצב קל"ח צבילת כפולה
 דאם יש צבצב עשה או צב' תפסיח קמוד לגבה עשה חייב מוטא א"כ
 ה"ה פ"כ דיש צב' תפסיח קמוד לגבה עשה ומשפט ויוד' להיות
 לענן וללל להנש' וה"ל סיפועי אהלי' ומישב כדפניה וה"ל אהל עם
 דפנות והעושה צבצב חייב מוטא והנה האמה דהשתא הכא רובא
 דהמונים נוסא' אחוה צבצב אלא כפסחתי' ע"י גוי אך וכה צב' אמיר'
 לככרי צבות ואפי' ה"י רק אקור דרצנן פתיחא הפאראסאל מ"מ ה"ל
 ואמיר' לככרי צבות דצבות ולא צמקס מלוה ומי החיר להם :
 ואחר העיון הדק היטב אומר אני צבצב ולא צמקס מלוה ומי החיר להם :
 משנת חקיד' היא וסוואר כפשו ירחק עמנו אצל ע"מ לפע"ד איכנו כמו
 שחשב הגאון ז"ל דכל מלאכה דלא אשכחן דכוותה צמקסן לא עחייב
 עליה צבצב וז"ל הידועלני ק"מ ככל גדול מה צבין ה' צמקסן שהיה
 נותנים קרסיה עלבגי אדנים ופריך ולאו לשענה היה א"כ יוקי מחוד
 שח"י נוסעים ומונים עפ"י הדבור כמו שפי' חוכים לעול' ארי' צ"ב צון
 חכיון שהצבתיחן הקצ"ה להכניחן לארץ כמו שהו' לקע' דהא אמרה צבין
 לשענה צבין דהא אמרה מן הכל צבין דהא אמרה אפי' נחון ע"ד אחר
 דהא אמרה צבין ע"ב כלים ודמה צבין אדנים בקרקע דמי ופסק כן
 הרמב"ם סי' א' משנת דצבין ע"ב כלים לאו צבין הוא ומפרט ליה ה"ה
 דלא דמי למשכן דאדני' בקרקע דמי ומייית ל' ע"א קסי' עט"ו
 הידועלני הזה מייית ליה הרמב"ם צב' צבצב מ' ככל גדול. ולמהדי
 והידועלני הזה מ' עומים שלא היה בפאראסאל שום כדוד אקור
 תה"ת עכ"כ דה"ל צבין לשענה ומי' צבין לשענה שפוא עשו'
 מחמל' לצכותו ולקוחתו לשענתו ולחזור ולצכותו ולקוחתו כל שעה
 כמו שפי' המשכן עשו' ופליגי אמירא למ"ד מחוד שחיה מונים
 עפ"י הדבור ה"ל כצבין עולם א"כ הדרינן לכלנן דצבין לשענה לאו צבין
 הוא וכיון דאשכחן קמח' דהלמוד' דידן צב' צמה מליקין ל"א ע"ב גבי
 עפ"י שהוא עושה פתח דאמר גבי קוטר ע"מ לצב' צמקסן דכיון דכתי'
 עפ"י ה' יחכו למקומו דמי ולא דמי ל' ק"מ הכי קיי"ל וכן משמע במו'
 ל"ד ע"א ד"ה ור"ם פוער וכיון אכן ה"ל צבין לשענה איכנו צבין
 א"כ האי פאראסאל עשו' לשענה כצבועי' מ"ק ע"א דדחיק אמתי
 דאיג' ולא עשירי משום דליכא למימר צבין צב' צמ"ק יוכיח דלא דמי אפי'
 י"ט וציי' מילוא' דמי אפי' צבצב שסקימו ופריקו צב' אעפ"כ התם
 צבין לשענה הוא כמו פאראסאל להעמידו ולפרכו לשענתו צימוה ולא
 דמי להענתה המשכן צמקסן חסותה עפ"י ה' יחמו :

מטה ויושב עלי' חס להם מלמעל' מציאון מחללת ופורקין ס
 מעתה וכשעתה והולך חס זוקף מעתה וכשעתה והולך לו וכמל'
 עשו' מלתי' ע"ש ולכאורה ל"ע הכי עושים אהל ממש צמח
 והאהל כעו' על ראשם וכה צבצב אהה דשני' ועוד שאיני
 כלל אלא קצוים צמקסן וע"כ משום דלא תלינו צמקסן כ
 אדם מאהיל על עלמו ומכ"כ כשהוא כע והלך והאהלו
 מאהל ע"ב כלי' חכ"ם אדם שרואו. ועוד זה שלישי שאין ל
 אהל כשתימלות מניעות לארץ כמו שה' צמקסן וכמו שד
 וגם הרי"ף צבצב גבי עליית כפול' וכמ"ס תוס' סס ק"ל
 וצבצ' עס כ' דמחילה עשה קני לצבצב ואומר אני אה"כ ו
 שהגיע לארץ אה' לא יסי' רק צבצב עשה אהל מחילה ה
 שאינם עשו' לסוקף עלי' כלל ולא' לסוקף ולהעשייה
 זה ודאי איכנו אהל דאורייתא כלל וכן משמע הפסוק
 קסמ"ו צבצב אצרהס קמ"ה. וכיון שזכינו לדון שאיכנו
 א"כ מחילה אפי' אקורא דרצנן ליכא דהרי עליה כפול'
 ציה מועין שרי' אפי' לכחשלה וס"כ קרקי' ולוללות הוא כה
 צ' צבלמו ועוד הכא עדיף טפי שעשו' ומתוקן מעיקרא
 כמו כילת חכמי' דתקיל צ' הרי"ף ורמב"ם משום שעשו'
 לכך וע"כ קרוב ליוי שאפי' מדרצנן שרי' וא"כ לכל הסמ
 לפותחה ע"י גוי ואין להרעיש העולם צבצב זה הקצ"ה
 פה פ"ב יוס' צ' העניית אסתר תקע"ג לפ"ק משפ"ק

תשובה עג

שרום להכח המופל' הוסיק כבוד מו"ה גדלי' נ"י מצדק"ק
 לנחיצת מוכ"ד אלקר צמתי שאלתו שאלת חכם צבין
 המחילה צבצב שקורים [שפאליטע וואנד] שעשו'י
 חלקים וכשהחלקים כפלים זע"ז מ"מ נקשר הכנה יותר מעט
 השיוור קני לפתחו כולו צבצב ולחוי רק כמוקף על אהל ע"כ
 כיון דדרכו צב' לריד לפתוח מע"ש עכ"כ ח"א מהכפלים. סו
 הפסק צוה הוא ממ"ש צ' אר"ה קסמ"ו צבצב הרעיוצ"א צב'
 והציאו מ"ג צבילור עס קמ"ה צמ"ש עס צב' דמחללת פרוו
 מותר להוקף עליה ועשה שאמרו חזן מן הכריכה כ' מצי"ח ו'
 העיגול לא מיקרי אהל עכ"ל א"כ לכאורה י"ל דוקא חוזר העיו
 דבר שטחי' כשעת דופן ה"ל פסי' מקרי אהל וסרי לרש"י צ'
 ק"ב ע"א לפי הבנת חוס' דמייית ריעוצא ק"ל אפי' צמעבל ש'
 מ"כ צדופן שטחי' דאפי' תוס' מודים ואולם כהאם לכאורה
 הוא דאי ק"ד דדיכא קאמרי חוס' דעיגול לאו אהל הוא צבצב
 דשעתה הוא אהל קשי' חרמי מדל עה"ת לומר כן אס העיקור רוי
 צעיגולי' למה לא יחשב אהל להוקף עליו ובאמת מתי' ע"מ ש
 דלהחמיר יש לומר ככ"י דגם עיגול חשיב אהל משמע דלהתח
 להחמיר לא חשיב אהל אלא דיש לומר ככ"י והדבר תמוה
 מהיכא חיתי לחלק צין עיגול לשענה כיון שנוצרו עשה ואלו
 צבין צבצב עשה אלא צבצב ופליגי רש"י ותוס' אי אזלי' צם
 או חבר הקיפו וע"ז. כ' ע"ז דיש להחמיר ככ"י אעפ"י שאין ז
 עשה ע"י משנה ו' פ"ב דלהלכות ושם רש"י וכן לענין קורי
 צעירוצין צמתי' י"ב ע"ב וה"ה לענין אהל דשבת דמד דמי
 הוה כדמשמע צבצב י' ע"א ע"י עס ודוק ותו קשי' לי לשון
 שצבצב"א אשכ"ל דסייד עשה לא משמע הכי אלא סייד עשה
 הכריכה קאמר אצל חוזר העיגול לא מייחז כאהל וכו' עכ"ל ו
 דלרש"י הוא אהל גמור ולחוס' לא הוא אהל כלל מאי מייחז כלי
 חוס' ה"ל למימר לא הוא אהל אע"כ עיי' שיש צבצב עשה
 אהל גמור מדאוריית' לכ"ע אלא להחוס' ק"ל מלשון הש"ס קאמרי
 עשה משמע דצב' דוק' שיייר עשה שאינו מכוון להכיל' שפי'
 לאהל כדי שירא' מחר לעין כל שאיכנו אהל מוקף אצל כשהיא
 אפי' צריחו צבצב שא"כ בהכרח עשה מחמת שאינו מהדקה י
 מייחזי שפאליט' כך משום אהל אלא שחיהה כך צבל כוונת
 מייחזי עושה אהל צמח' וצעי' דייחזי לעין כל שהו' רק מוקף ו
 כוונת החוס' לע"ד צלי' קמק וא"כ מדיכא אקור לפורק' על חלל
 צין לרש"י וצין לחוס' דסוה אהל גמור ולא רק מחמת צבצב
 והשת' לפ"י אהוה דפני' הפסדרי' שקורין [שפאליטע וואנד] שכ
 עמיתם מוכרח ומנופל ונשאר צה עשה כנה עמיתם רוחב לא
 שהועמד עס למחיל' אלא כך דרכו לעולם וא"כ צבצב אחר אפי'
 מוד' דאקור דע"כ לא פליגי רש"י אלא צמחלל ככ"י צבצב קלי
 הודקה כרואי וכדרכ' למיחזק פסיק וס"ל לרש"י גם זה הוא היכו
 דפניה הללו שכן דרכם לעולם ואין כאן עוס היכר גם
 מודה ואפטי פלוגתא לא מפשינן וכן שהגתי צבצב שלא ל
 שצבצב ע"י ישראל חס לא כתפשו עכ"כ כפול מע"ש אבו
 גוי יש להחיר דעכ"כ ליה צ' אלא אקור דרצנן משום דלא
 כמוקף וכמ"ס לעיל ומקפתא רוב עשיית מחילת אלו צבצב ו
 מלוה הוא ע"כ יש להחיר ע"י אמירה לככרי אמרי כותבי
 ראייתו בקשר צב' יוקף קי' עט"ו אהוה ג' ח"ל הכי' מיי' עשוטי'
 על

פרק א

בענין בנין לשעה *

א. לענין מלאכת בנין אם היא דוקא כשעשוי להחזיק או גם אם לפי שעה מלאכה היא, דבר זה במחלוקת שנוי בתלמוד ופוסקים, דבירושלמי פ' כלל גדול [נב:] ובפ' הבונה [סח.] אמרו מה בנין היה במשכן שהיו נותנים קרשים ע"ג אדנים, ולא לשעה היתה, א"ר יוסי מכיון שהיו חונים ונוקעים ע"פ הדבור כמו שהוא לעולם, אר"י בר בון מכיון שהבטיחן הקב"ה שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה? הדא אמרה בנין לשעה הוא בנין, ואת אומרת אפי' בנין לשעה הוא בנין וחייבין עליהן, ולכאורה הכי קי"ל דבנין לשעה הוא בנין, אך בתשו' חסם סופר סי' ע"ב כתב על זה כיון שאשכחן סתמא דתלמודא דידן (שם ל"א ע"ב) דאמר גבי סותר ע"מ לבנות במקומו דכיון דכתיב ע"פ ה' יחנו כמקומו דמי ולא דחי לה, ש"מ הכי קי"ל. וכן משמע בתוס' ז"ד ע"א ד"ה ור"ש פותר עכ"ל. ובעניונו לא ידעתי מה ראה מתוס' שם. ולכאורה ראינו ממה שאמרו שם לענין מפיס מורסא להוציא ליחה ואינו עומד להכניס אויר ולהוציא ליחה תמיד, אע"פ שנעשה פתח גמור שהרי ראי להכניס ולהוציא אם היה צריך, מ"מ לא דמי לפתחים שנמשכן עכ"ל, ולכאורה שם עיקר הטעם דהוי משאל"ג, וכמ"ש כתובות ו'. ד"ה ואם:

וראייתי בס' פתח הדביר שאחר שהביא דברי הירושלמי, כתב ע"ז מיהו מחלמודא דידן במס' עירובין דף ג"ה ע"ב, משמע דס"ל דלא הירושלמי, דבנין לשעה לא חשיב בנין, דאמר רבא החס דגלי מדבר קאמרת, כיון דכתיב בהו ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו כמאן דקציב להו דמי. ופרש"י חשונה היא חניתן להיות נידונית קבע, ושם בא לחלוק אמ"ד דהתם דישאל במדבר יושבי אהלים היו שאין חניתן קבועה, ואפ"ה מהלכין את כל המחנה כד' אמות, על זה אמר רבא דחניתן נידונית קבע, כיון שהיתה ע"פ ה', ומדלא דחי כדחית הירו' מכיון שהבטיחן הקב"ה כו' חשיב ארעי, ש"מ דלא ק"ל לתלמודא דידן דבשביל ההבטחה נידונית ארעי, וכן ראינו להרב מגילת ספר חלק לאוין דף י"א שהמציא מחלוקת זה בין התלמודים עכ"ל ס' פתח הדביר ולע"ד נראה דגם תלמודא דידן סובר כמסקנת הירושלמי, דהקמת המשכן נקרא בנין לשעה, כי אותה סוגיא ממש יש בירו' לענין קושרה אמרו שם (בפ"ז נ"א:): מה קשירה היתה במשכן, שהיו קושרין את המיתרים (ליתדות אהלים) ולא לשעה היתה, אר"י מכיון שהיו חונים ונוקעים ע"פ הדבור כמו שהוא לעולם, אר"י מכיון שהבטיחן הקב"ה שהוא מכניסן לארץ כמו שהוא לשעה, א"ר פנחס מתופרי יריעות למדו, וכן הוא בתלמודא דידן דף ע"ד ע"ב קשירה במשכן היכי הוא, אמר רבא שכן קושרין ביתדות אהלים. ופריך קושרין קשר ע"מ להתיר הוא, אלא אמר אביי כו' מבואר להדיא דהקמת המשכן נחשב לשעה כבשרת הירו' הנ"ל. וממילא קם דינא הא דאיחא שם הדא אמרה בנין לשעה הוא בנין. ופלא על האחרונים הנ"ל שלא העירו מגמ' הנ"ל א'. ונראה שזו

היא סברתו של הנו"ב [מהדו"ח סי' ל'] לחייב סקילה בפאראקאל אף שהוא רק בנין לשעה. וכ"ד הישוע"י סי' ש"ד דק"ל כהך מ"ד בירושלמי דהוי בנין, ומ"ש החתם סופר מפ"ב דשבת [לא:]: דאמרו בגמ' דידן כיון דכתיב ע"פ ה' יחנו כסותר ע"מ לבנות במקומו דמי, אינה מכרעת לומר דבשביל זה אינה בנין לשעה (ושמעתי שבז' האר"י ז"ל פי' משום דכל מקום שהיו חונים במדבר היה שם אויר א"י והמקדש ע"כ חשוב כסותר ע"מ לבנות במקומו) ומה שהביא הפה"ד ראי' מעירובין מדגלי מדבר דחשונה חניתן קבע, היינו שגם החנייה שלשעה חשונה קבע (ומצינו דוגמא לסברא זו בכמה מקומות כמו מ"ש ע"ש ש"ס מרלי"ט סק"ג, וסי' קס"ח סק"ד) לענין אכילת מיני תרבימא בטרסה שאם אכל ללא תי קידוש במקום סעודה גם עראי חשיב קבע):

וראייתי להתפארם ישראל בכלכלת שבת דדיני אהל, כתב ודוקא בעשוי לזמן מרובה דהיינו לשמונה או לתשעה ימים (פמ"ג סי' שט"ו וכ"מ מרש"י ביצה ל"ב: ד"ה בנין ארעי ומרש"י עירובין ק"ב. ד"ה מותר), ואין להקשות מירושלמי דמקשי הרי כל המלאכות ממשכן ילפינן, והרי מדבטיחן הקב"ה להכניסן לארץ בנין לשעה הוא. ומתוך הדא אמרה דאבנין לשעה חייב, אלמא דא"ל לבנין קבוע המשך זמן. נראה לי דעל כרחק צריך לומר לרש"י הנ"ל דעל כל פנים כיון דבבבלי לא מקשי הכא כן, וכדמקשינן באמת לענין קשירה (דף ע"ד:): ע"כ צ"ל דבבבלי לא חש להך סברא דכיון שהבטיחן, דעל כל פנים לא הבטיחן מחי יכניסן ועל כל פנים נשארין באמת מ' שנה במדבר עכ"ל התפארם ישראל. ודברים אלה נפלאו ממני מדאמרינן בבבלי [שם] הוא קשר ע"מ להתיר הוא. מבואר דלא כסברא זו אלא כהירושלמי הנ"ל. דזה נקרא בנין לשעה וכמ"ש לעיל, וכפי הנראה דעת התפארם ישראל והחתם סופר הנ"ל לחלק בין קשירה ובנין דבקשירה תלוי אם הוא ע"ד להחזיק, ע"כ במשכן קרוי ע"מ להתיר, משא"כ לענין בנין תלוי אם הוא קבע או עראי, ובמשכן חשוב קבע. מכיון דכתיב ע"פ ה' יחנו, וכמ"ש החתם סופר הנ"ל, אך מה יכריחנו לשינוי דחיקי לעשות מחלוקת בין התלמודים, ויש כמה סוגיות ושקלא וטריא שזכר בירושלמי ולא נזכר בבבלי והביאו הפוסקים את הירושלמי להלכה. ומכ"ש דגם בבבלי מוכח כן מהא דקשירה, ולענין מה שהעיר התפארם ישראל מדברי רש"י לענין אהל אין ראיה מאהל לבנין. כמ"ש בספר פה"ד דבנין לשעה היינו בנין בנתינת קרשים ע"ג אדנים שהיו במשכן ולא אהל בעלמא. והגם דאפי' זה לא הוי בנין גמור אלא לשעה מ"מ כיון דשם בנין יש בו, הגם דאינו אלא לשעה ס"ל להירושלמי דחשיב בנין וחייב טעאם אהל עראי קיל מנייה דלא הוי אפי' בנין לשעה, שהרי סברת ר' יוחנן (בירושלמי פ' תולין [י:]): דקבר דנטוע אהל חייב משום בונה פליג עלי' ר' זעירא וס"ל דלא הוי בונה ואין איסורו אלא מדרבנן דכפורסה ומקפלה דמי. וכ"ש כשמחילה עשויה לפורסה ולקפלה דהוי אהל עראי ממש אפשר דשרי אפי' מדרבנן:

* חלוקת הפרקים והכתורות במעשה חושב ע"י העורך.

א) בהשטות הוסיף: אח"כ מצאתי בספר מחנה חיים ועוד ספרים שגם הם השיגו על הח"ס בזה וכן מצאתי בתשו' משכנ"י שכתב דהוי בנין מאותן הראיות שכי' ועוד ראיות, עכ"ד. וע"ע להלן באת ד' מו"מ מהגר"פ זצ"ל בענין זה.

סימן שי"ד דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת. ובו י"ב סעיפים:
א (א) אין בנין וסתירה בכלים (ב) וה"מ שאינו בנין ממש (ג) כגון חבית.

שולחן שלמה

סעיף א'

תרומות ומעשרות בשבת וכדומה, דאסור משום מתקן אע"פ שהתיקון הוא רק רוחני ואינו מורגש כלל בחושים הטבעיים של האדם לא הוא ולא תוצאותיו, וגם יותר נראה דכיון שהתצאה מהמגנטיות ניכרת ומורגשת ומסתבר שהוא ממש איסור תורה אם משפשף הרבה עד שהמגנטיות נשארת באופן קבוע.

א. ב, שם. ומשום הא"ב אין למנוע את הילדים מלבנות בקוביות ובאבני פלא למיניהם,³ אלא דקצת יש לדון דמה דשרינן לפרק מטה רפויה ולהחזירה - סי' שי"ג סעיף ו' - היינו מפני שמשתמשים בה תמיד למטה גם כשהיא רפויה הלכך לא חיישינן שמא יתקע כח משא"כ באבני פלא שרגילים לעשות בהם צורות שונות, וכיון שאין האבנים מחוברות זו לזו אפשר דחשיב כל פעם כעושה דבר חדש, אך מ"מ לקטן שלא הגיע למצות אין לחוש.

א. אין בנין וסתירה בכלים. מה ששאל בענין משחק בשחמט מגנטי, אינני רואה שום איסור - פרט לזה שחבל על הזמן - בזה שנוצר שדה מגנטי או זרם חשמלי קטן, גם החבור העראי אינו כלום ואין לחשוש בזה לא לבונה ולא לסותר, גם בורר לא שייך בזה כיון שברר את זה שהוא צריך ורוצה בו וגם בשביל לאלתר ולא לאחר זמן.

אולם נראה דהמשפשף ברזל במגנט טבעי או שהוא מכניס בו זרם חזק כדי שאף גם הוא יתמגנט כרוב המגנטים שנעשים באופן מלאכותי, שפיר חשיב כמתקן כלי דאסור אף אם התיקון אינו ניכר בו באחד מחמשת החושים, וקל וחומר מטבילת כלים בשבת או הגבהת

6. בתשובה - בע"פ - לשואל שהביא לפני מרן זלה"ה סוגי לנו מחוברים שלא היה יכול לפותחם, אמר דאילו היה בזה שאלה של בונה הרי אף בונה לשעה אסור מדרבנן - באופן שמהודק היטב - אולם לדעתו ליכא בזה אפילו בונה לשעה, כיון דהמסתכל רואה דאין כאן בנין אלא צעצוע, ואין כאן מעשה בנין אלא מעשה נערוות, וכל כה"ג מופקע לגמרי ממלאכת בונה, אלא דמשום חינוך אין להרגילם לכך ואין לגדול לעסוק בזה עם הקטנים, אולם אם הם בונים מעצמם אין למנעם.

3. ועיין מש"כ בזה בהרחבה, בסמך ס"ק א. ג.

שולחן שלמה

וגם אפשר דאפילו אם יכול להתקיים הבנין שבנה מאבני הפלא, אבל מכל מקום כיון שניכר וידוע שאין הבנין שבנה עשוי לקיום כלל וגם אינו אלא צעצוע של ילדים, בכגון דא אין זה נחשב אפילו של בנין עראי ולא גזרו בו רבנן אטו קבע, ודוגמא לדבר הוא דין פריסת טלית דכתב בתהלה לדוד סי' שט"ו ס"ק ט' שאם אינו מתקיים אלא ע"י שאוחזים אותה בידים אינה חשובה אהל, ואפילו אם עושים כן כדי להגן בפני הגשם והשמש, וה"נ בג"ד רבנין של תינוקים דל"ח בנין.

ובכה"ג שצריכים לחברם כברגים או לתקעם היטב זה בזה, אף דנראה משו"ע סי' ש"ג וכמ"ב ס"ק מ"ה דאסור, מ"מ אפשר דנרון דידן דומה לכסוי של כלים דמכואר כמ"ב שם דשרי אפילו על ידי בורג משום דרגילים לפתוח ולסגור תמיד, וה"נ במשחקים של ילדים הרי רגילים תמיד לשנותם ושפיר דמי לכיסוי הכלי.

א. ג. שם. עיקר הספק שלי - המוכא לעיל ס"ק א. כ. - באבני פלא הוא לא מפני ההבדל של פעם ראשון והחזרה, רק משום דאפשר שלא מותר אלא בדבר שרגילים תמיד לפרק ולהחזיר לאותה הצורה שהיה קודם ולכן גם בשעה שמפורק עדיין שם הכלי עליו ואינו חשיב בהחזרתו כעושה כלי מחדש ויתכן דשפיר שרי להרכיב אותו גם בפעם הראשון, משא"כ בג"ד שעומד לג' או ד' דברים

ומה שהבאתם מחבית של מוסתקי - ביצה ל"ג ע"ב - לא הבינותי הרי גם שם מסתבר שהמחבר שבירי חרס בזפת ועושה מהם חבית לייז - הנקרא מוסתקי - שפיר חייב חטאת שעושה כלי מחדש, ורק אמרו שם דבכלי גרוע כזה אין חוששין שיכוין לנקבה יפה - וכתוס' שבת דף קמ"ו ע"א ד"ה שוכר - אבל אם עושה בכוונה נקב גדול שעשוי להכניס ולהוציא כתבו הפוסקים דעובר שפיר על איסור תורה, וכל מה שכת"ר הזכיר כמכתבו הוא דוקא בעומד לפירוק והחזרה באותה הצורה משא"כ הכא מסופקני דשמא חשיב כעושה הכלי מתחילתו דאסור עכ"פ מדרבנן אף כשהוא רפוי ועראי.

ומאי דדייק שו"ע הרכ ז"ל סי' ש"ג סעיף כ"א לכתוב לשון "החזרה", בכיסוי כלים העשוין בחריצין, אע"פ שמהדקין אותם

מבגד
אם מותר לטלטל
הראויין לצורך ע"פ
כטילטול החשיב
מוקצה, דאין הדין
ול"ד לדין הל'
אית ליה להל'
השתמשות בכפז

תשובה: מותר לטלטלו, ואין צריך שום היכר על הפתור. דכל דין היכר שהוזכר בגמ' (ריש כירה) הוא דקא באש עצמו, מחמת שמה יחתה. אבל בדבר שאין הוא אש ממש, לא נאמר דין היכר. ולכן אין דין כיסוי או היכר על כפתורי חשמל שבקיר. אכן אם חושש שמא יסא ללחץ בכפתור מוטב שישים כיסוי או היכר על הכפתור.

כו. בגדים שהיו לחים בערב שבת, אם הם מוקצים בשבת

שאלה: בגדים שהיו טופח ע"מ להטפח בערב שבת ותלאן על חבל כביסה (קלאס ליינ) לייבשן בביתו, אם מותר להורידן בשבת, כשבשעת תליית הבגדים היו ראייין להתייבש בשבת.

תשובה: אם בשעת תליית הבגדים בע"ש היו ראייין בוודאי לגמור הייבוש בשבת הו"ל כגמרו בידי אדם (כ"ז ע"א) ולא הו"ל מוקצה. אכן אם היו לו בבית בגדים רטובים, ולא תלאן להתייבש, ושכח לגמרי על בגדים אלו, אע"פ שראויים להתייבש בשבת אין דים כגמרו בידי אדם, ומוקצים הם.

כו. משחקי ילדים שיש בהם בניין ופתירה

שאלה: משחקי ילדים של קוביות, או העשויים מלוקי פלאסטיק או מתכת או עץ, שהילדים בונים ונמ"כ סותרים, אם הם מוקצה.

תשובה: אין ליתן לילדים שישחקו במשחקים של בנין וסתיירה, אכן אין דינן כמוקצה כיוון שהקטנים משתמשים בו בעצמנן.

כה. טלטול פמוטים שלא הדליקו בהם בשבת

שאלה: אם מותר לטלטל פמוטים (לייכטער) שלנו, אם לא הדליקו בו באותו שבת כלל. (ובערוך השולחן סימן ש"ח סעיף כ"ג מצאתי שאסרו כטילטול אפי' לצורך עוש ומקומו, ולא הזכרתי דברי הערוך השולחן כפני מרן שליט"א.)

תשובה: הו"ל ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו.

כט. פמוט העשוי מחלקים המורכבים יחד על ידי בורג

שאלה: הראיתי לכב' מרן שליט"א פמוט המתפרק לשני פרקים, ומתחברים שני החלקים ע"י בורג (סקרו בלע"ז). אם דינו כמגורה של פרקים (סימן רע"ט סעיף ז') אסור לטלטלו.

תשובה: מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו ולא חשיב כמגורה של פרקים וחדקי.

מוקצה
פין וקטנים משחקי
שבת דף מ"ה ע"פ
ול אפרוח חי, וחי
מוקצה, אפי' באר
א"כ הם מחד
יי שלא ישיב עליו

שפועל לכוון א'
יתר לסלקו לצד א'
ר טילטול דצורך ג'
ג

: כדין לצורך גופ'
ך גופו ומקומו
ייר חלק לצורך ג'

ק לא חשיב ליה מ'
בשבת הווי מוקצה
ורים הסגורים וא'
זון דיכול לומר לג'

מ אורח חיים ח"ו כ'
ר ישראל אסור באי'
ה צורך גדול ויכל ל'
י מוקצה. ובעל פה ג'
וח, הווי רק ספק מ'

של שעון אלקטרה

ור מראה את הזמן
לטלטלו בשבת. וק'
ל כפתור השעון.

ל. חלקי כלי שמלאכתו לאיסור שנתפרק בשבת, והם ראויים לשימוש היתר

שאלה: כלי שמלאכתו לאיסור ונתפרק בשבת, ועכשיו יכול להשתמש בפרקים לצורך דבר המותר, אם אמרינן בו דאסור לטלטלו מחמת לצל מחמת דינא דמיגו דאיתקצאי.

תשובה: בכל מוקצה אמרינן מיגו דאיתקצאי.

לא. טילטול כלי שמלאכתו לאיסור כדי להסירן ממקום שאינו כבוד שבת שיהיה שם

שאלה: כלי שמלאכתו לאיסור המונח במקום שאינו מתאים לכבוד השבת, לדוגמא עט המונח על השולחן בשבת, אם מותר להסירו מחמת כבוד השבת, וחשיב ליה כטילטול צורך גופו ומקומו.

תשובה: טילטול כזה לא חשיב כטילטול לצורך מקומו, וזה גופא כבוד שבת שאינו מטלטל דבר שנאסר לנו כטילטול.

לב. טילטול עט בשבת

שאלה: אם מותר לטלטל עט בשבת. תשובה: אם הוא עט שכותבים בו כחול, דינו ככלי שמלאכתו לאיסור.

לג. איזה חלק בין השמשות גורם היות החפץ מוקצה

שאלה: בדין מגו דאיתקצאי, האם בעינן שיהיה מוקצה כל ביה"ש, ואיך הדין אם לא היה מוקצה כל משך ביה"ש רק בחלקו של ביה"ש.

תשובה: אם היה מוקצה אפילו זמן מועט, בין בתחילת ביה"ש בין בסוף בין השמשות, או הו"ל מוקצה. ולא בעינן שיהיה מוקצה משך כל ביה"ש.

לד. הגדרת בין השמשות לעניין מוקצה

שאלה: איזה זמן הוא הנקרא ביה"ש לגבי דין מוקצה.

תשובה: זמן ביה"ש הוא לפי כל אחד, הנהוג לגבי זמן ביה"ש לגבי שאר דיני ביה"ש.

לה. טילטול אוכל קפוא

שאלה: בשר מבושל, וכן כל תבשילין, שקפואין לגמרי אם מותר לטלטלן.

תשובה: תבשילין הקפואין לא חשיבי מוקצה, כיוון דחוי ביה"ש (וכוונתו משום דאפשר להפשירן אז). אכן אם הקפיא מאכל או תבשיל כדי להשתמש בו אחר זמן, הו"ל מוקצה כיוון דחוי בידיים, וגם אינו ראוי.

לו. טילטול מנורת חשמל

שאלה: אם מותר לטלטל נר אלקטרי.

[ג]

הגבחה והנמכת "סמנרר" (עמודון)

[שמעתי בשם מרן שליט"א: סמנרר שניתן להגביהו או להנמיכו ע"י הברנת הבורג בחזק אע"פ שלפעמים משאירו לחדש ויותר, מכל מקום מותר לעשות כן בשבת, כיון שהוא מיועד לכך, וברצותו מעלהו וברצותו מורידו].

מש"כ בשמי לענין סמנרר שניתן להגביהו ולהנמיכו וכו' נכון הוא (קפכ).

אור ה פ נ י ם

כדי שהגעזו רענטש לא יתלכלך ע"כ טוב מאור שלא לכסות עם נייר כסף. וע"ע בפני שבת שם.

(קפכ) עיין סימן שיג במ"ב ס"ק מה וז"ל כתב המ"א דכוסות שלנו העשויים כחריצים סביב כמו אלו שיש שרויף [בורג] סמוך לרגלם, ומהודקים בחזק לכו"ע אסור, וכיסוי הכלים אפילו אם עשויים כך שרי דהתם אין עשויים לקיום רק לפותחן ולסוגרן תמיד וכ"כ הט"ז עכ"ל. ובשעה"צ ס"ק לב כתב לענין הכוסות דלהמג"א כשיהדק בחזק ע"י השרויף הוא חשוב כמו חוקע ממש וחייב ומהט"ז משמע דס"ל דאפילו ע"י שרויף בחזק הוא רק איסור דרבנן ע"ש.

ומעתה בסטנדר שרוצה להגביהו ולהבריגו בחזק יש לרזן אי תלוי במחלוקת המ"א והט"ז אי הוי איסור תורה או דרבנן ועכ"פ איסורא איכא לכו"ע ככל הברגה בשרויף או דדמי לכיסוי הכלים שאינם עשויים לקיום. וע"ז דעת מרן וצ"ל דאע"פ שלפעמים משאירו לחדש ויותר מ"מ מותר כיון שמיועד להעלותו ולהורידו וברצותו מעלהו וברצותו מורידו, וכך הוא דרך

קפה שאינו מועיל כיסוי של נייר כסף רק, (ועיין בספרו באר משה קונטרס עלקטריק ח"ב ס"ד שהצריך נייר כסף כפול לענין פלטה שחומו גבוה ומתבשל לאט לאט וכו').

וזה לשונו בהערה לספר פני שבת עמ' קפו מה שאסרתי עד עתה לכסות האש ע"י נייר כסף, טעמי ונימוקי הי, כי כן דרך נייר כסף הדק להשרף אחר כמה שעות, וא"כ מער"ש יודע שבאמצע שבת לא יהי שום דבר מפסיק בין האש והקדירה, כן פסקתי עד עתה וכהר"ת שליט"א יפה הביא מהריטב"א שכתב שאפי' קטומה כל שהוא סגי, ופשיטא שסוף קטומה להתבער ואפ"ה שרי, ולפ"ז היה מקום להקל גם בכיסוי של נייר כסף. עכ"ז עדיין דעתי לאסור בכיסוי ע"י נייר כסף כי בשו"ע ובשום מפרשי השו"ע לא נזכר ששרי לכסות כשפשיטא שיתבער הכיסוי. ועוד נוסף אפי' להריטב"א עדיין יש לפקפק הרבה לכסות עם נייר כסף כי אפשר שהנייר כסף יהי נשרף עוד קודם שיתבשל כמאב"ד וע"ז אין לנו ואיה ברורה גם מהריטב"א דשרי, וגם הרבה פעמים גם בחול נותנים נייר כסף

סוף :
: ע"ג
עליהם
אם פה
מעיל
החם
ז"כ
כמה
לקח
פוכח
ש הלא
: החם
הלך
: שרף
: נזק
: (זו כח
ף בד
: שרף
: הדי
: נזק
: קנה
: נזק
: שרף
: נזק
: שרף
: נזק
: שרף
: נזק
: שרף
: נזק

הוספת מים חמים מטרמום לתבשיל שעל האש

[שמעתי בשם מרן שליט"א: מים חמים שבטרמום שמלאוהו מע"ש על דעת שכשיתאדה מים שבטשאל"נמ יוסיף ממנו מים, אין להוסיף בשבת מים ממנו כיון שאינו בידו, אף שהליץ בשמירת שבת כהלכתה פרק א' הערה קי"א בעד המקילים להוריד מעל גבי קדירה לעל האש וממקום שאין היד סולדת בו להיד סולדת בו כיון שעמדה כל הזמן במקום שמעמידים בכוונה לשמור על החום וכו' וכמו שהארך שם, מ"מ אין זה מועיל להחיר מהאי טעמא במים חמים שנתנן בטרמום כדעת להוסיפם לקדירת הטשאל"נמ כשיצטמק, כיון שאינו מונח סמוך לאש].

אור הפנינים

בחזוק אל הברזל ואין זה רק הידוק גרידא ועוד כיון ששני חלקי הסטנדר לעולם הם ביחד למעלה או למטה לפי הצורך א"כ הכלי גם קודם ההידוק עשוי בשלימות, ואינו מחבר עכשיו ב' חלקים לעשותו כלי בשלמותו אלא להדקו על הברזל לפי צורך השימוש בזה אין מקום לגזור כלל, ע"ש.

[ולפי הטעם השני הנ"ל אם נתפרקו ב' החלקים של הסטנדר ויצאו זה מזה ובא בשבת להכניס אחד בשני ולהדק. י"ל דאסור דמקודם לא היה עשוי בשלימות, וגם דהרי אינו עשוי להוציא כלל אחד מהשני ולהכניסו. ולמעשה ע"ע בזה].

בספר נחל זרד ח"א קונטרס סיפולוקס פ"ו (אות יג) מעיר על דברי השבט הל"ה הנ"ל, ודעתו להתיר רק היכא דה"ל לשימוש גם בעת שאינו מוכרז דהיינו

שימוש, כמו שאמר מרן זצ"ל בע"פ, שאם יבוא אליו ילד וירצה להשתמש בסטנדר כודאי יורידו באופן שיתאים לצורך הילד, א"כ אין זה נקרא לקיום ומותר. וכ"כ באז נדברו ח"י"ד סי"א דנראה דדומה לכיסוי הכלים דאין עשויין לקיום אלא לפותחן ולסוגרן תמיד. [ולענין כיסוי הכלים שכתב בשו"ע הרב סימן שיג סכ"א שאינן עשויין לקיום רק לפותחן ולסוגרן תדיר וגם בשבת עצמה" עיין לעיל במכתב כג הערה פד שהבאנו מדברי מרן זצ"ל בזה במכתב להרה"ג ר' שמחה גולדשמיד שליט"א].

אך במנחת יצחק חלק ט' סימן לח כתב כיון שנעשה כמה פעמים לקיום אסור ואין זה דומה לכיסוי הכלים. ולעומת זה שכבט הלוי חלק ו סימן לב כתב להתיר מחמת שאין הכוונת של

גרע מפי

[שמעתי ב
הנתונים ו
שבכלי שנ
הכישול,)
כהלכתה ו
שיח ס"ט
שני, לא
וכו'), מ"נ
להניחו עי
אם מחמי

היכא שא
העליון ט
לעמודים
ראוי לשנ
נוח כ"כ
דברי הפו
משקפת ע

(קפג)
זצ"ל לעו
ל אות ז
לי לעני
להחזיר ז
יראה שמ
ועיין
להוריד ו
כאן בטו
בוה הוא

המאירי: כתב שתי אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת ערבית רבן גמליאל מחייב מפני שהוא טובר שאין ידיעת חצי שיעור מחלקת וחכמים פוטרין שיש ידיעה לחצי שיעור לחלק והלכה כחכמים. ומכל מקום בהעלמה אחת אפי' כתב אחת שחרית ואחת ערבית חייב וזה שאמר כאן אחת שחרית ואחת ערבית פטור על שתי העלמות היא אמורה ומפני שאין דרך למי שכתב אות אחת ונוכר עליה שיהא חוזר ושוכח לשעתו לכתוב אחרת הוא תופשה אפי' אחת שחרית ואחת ערבית הא בהעלמה אחת ודאי חייב. וגדולי הרבנים ¹⁰⁴ מפרשי' אותה בהעלמה אחת ומפני שהשיעור הארוך מחלק ואין הדברים נראין כלל ואף בירושלמי ¹⁰⁵ רמוזה כדברינו כמו שיתבאר ¹⁰⁶.

וזה ביאור המשנה וכלה על הצד שביארנוה ¹⁰⁷ הלכה היא ודברים שנכנסו תחתיה בגמי אלו הן.

דף ק"ד ע"ב יתבאר במקומו ¹⁰⁸ שאין כותבים את הגט אלא בדבר שרשמו עומד כגון דיו וסיקרא וקומוס וקנקנתוס כתבו באבר בשחור ר"ל פתח ובשיחור ומי טיריא ר"ל מים הנוטפי' מעצים שבתקרת הבית בשעת הגשמים והם מקבלות שם אדמימות כשר אלא שאין כותבין באלו לכתחילה ומי עפצים כותבין בהם לכתחילה כמו שיתבאר במקומו ¹⁰⁹.

אף לענין שבת כתב באבר ובשחור ובשיחור ומי טריא ואפצא חייב שהרי רשומן עומד. ספר תורה שנכתבה בו אזכרה אחת שלא לשמה או שלא בכונה פסולה היה צריך לכתוב את השם ועלה במחשבתו לכתוב יהודה וטעה במחשבתו ולא הטיל בו דלת פסול ואפי' חדשו בהעברת קולמוס עליו מתוך כונה אין זה כלום שכתב על גבי כתב אינו כלום [כמו שביארנו במשנה ¹¹⁰] ¹¹¹.

אעפ"י שביארנו שאם כתב אות אחת סמוך לתברתה פטור וכן הדין בארג חוט אחד על האריג מכל מקום אם כתב אות אחת והשלים בו ספר או ארג חוט אחד והשלים בה בגד חייב שכל שהשלים בה חשובה היא כשתים וחייב משום כתב וחכמי הדורות ¹¹² שואלים בה כהוגן ויתחייב בה משום מכה בפטיש וכמו שאמרו בפרק כלל גדול ¹¹³ האי מאן דשקיל וגו' וזייב משום מכה בפטיש [ותירצו שלא נאמר מכה בפטיש] ¹¹⁴ אלא במלאכה שנשלמה כלה כגון שחצב אבן בהר ונתפרקה כלה מסביבותיה ונמצא שנשלמה מלאכת האבן אלא שלא נפלה וזה מכה בפטיש ומפילה שנמצא המלאכה בגוף אותו דבר כבר נשלמה [וכן מה שאמרו בשקיל אקופי בגלימיה שהרי הגלימא כלה עשויה] ¹¹⁵ אבל באלו לא נשלם הספר והבגד עדיין וכל שהוא עושה לצורך השלמה אינו מכה בפטיש שאם לא כן אף

104	רש"י ד"ה אחת שחרית.	110	בד"ה כתב לאחר ידו.
105	שבת פי"ג ה"א (דף ע"א).	111	ליתא בכ"א.
106	למטה בד"ה בתלמוד המערב.	112	לא מצאתי.
107	בכ"פ: על הצדדין שכתבנו.	113	לעיל דף ע"ה:
108	גיטין דף י"ט.	114	מכ"פ.
109	בב"ה לגיטין פ"ב בביאור המשנה	115	ליתא בכ"א.
	השלישית (ירושלים תשג צד 66, ירושלים		

המלאכות שתחלתן וסופן בא כאחד כגון קצירה וכיוצא בה היה ראוי להתחייב בה משום מכה בפטיש.

כתב אות א' בטבריא והלך באותה שבת לצפורי וכתב שם אות אחרת במגלה אחרת חייב אעפ"י שאין נהגין זה עם זה מכל מקום הואיל ואם היה מקרבן זה עם זה היו נהגין זה עם זה חייב ואינו דומה לשני דפי פנקס או שני כותלים שזה אינו מחוסר מעשה לקריבתם.

אעפ"י שכתבנו¹¹⁶ במתכוין לכתוב אות אחת וכתב שתיים שפטור מכל מקום הגיה את אחת ועשה בדיוקו שתיים חייב הואיל ומכל מקום מתכוין הוא להיותם שתיים כגון שטעה הסופר ועשה ח' ממה שהיה ראוי להיותו שתי זיינין ובא זה ומחק באמצעה עד שנעשו שתי זיינין חייב וכן הדין אם נטל גגו של דלת ועשאו ריש ופירשו בירושלמי¹¹⁷ שהוא נידון כשתיים מפני שמחק אחת וכתב אחת והמחיקה מצטרפת לכתובה וגדולי הרבנים¹¹⁸ פירשוה שכל המגיה הוא כמשלים את הספר ויש מפרשים אותה דוקא בלא תשתחוה לאל אחר¹¹⁹ שטעה הסופר וכתב אחד ובא זה ותקן שהרי הגהה זו מתקנת כל הספר מעקרו.

נתכוון לכתוב ח' וכתב שני זיינין אפי' נשלמו שתי הזיינין בצורותיהם ואין צריכות שום תקון פטור כמו שביארנו במשנה¹²⁰ ומכל מקום לענין ביאור הסוגיא אתה צריך לשאול לדעת המחייב בכך כל זמן שאין צריכות תקון והוא המכוון באומרו דלא בעי זייני והרי בפרק כלל גדול¹²¹ אמרו בנתכון לזרוק שתיים וזרק ארבע שפטור הואיל ולא נתכוון לזריקת איסור י"ל שבזריקה אין ארבע אמות בכלל מחשבתו כלל שאין ארבע בכלל שתיים אבל בזו כבר נעשית מחשבתו ששתי זיינין בכלל מחשבת החית הם ויש מתרצים שבזריקה פטור מפני שאין במחשבתו איסור בשום [מקום]¹²² אבל באותיות הואיל ויש באות אחת חיוב במקומות כגון בהשלמת ספר מחייבין אותה בזו.

בתלמוד המערב¹²³ אמרו שאם כתב אות אחת בשבת זה ואות אחרת בשבת אחרת בהעלמה אחת פטור שימי החול מחלקי' הא בשבת אחת חייב כמו שנתבנו במשנה¹²⁴ ועוד אמרו שם¹²⁵ הממתח את צדדיו חייב משום תופר נאמר משום תופר ונאמר משום קושר ולמדו הגאונים¹²⁶ מכאן שתפירות אלו הנעשות בצד ובבתי הורועות בחוש או ברצועה קצרה וארוכה שמושכה כשרוצה והיא מתהדקת ומתירה כשהוא רוצה מלאכה היא ובכלל תפירה היא וכך היא רמוזה בפי' כלל גדול¹²⁷.

כבר ביארנו¹²⁸ שהמחיקה בכלל אבות מלאכות היא ושיעורה ככתיבה או שמחק שתי אותיות או שמחק אות אחת גדולה שיש לכתוב במקומה שתי אותיות בינוניות¹²⁹.

116	במשנה בד"ה נתכוון לכתוב.	124	בד"ה כתב שתי אותיות.
117	שבת פ"ז ה"ב (דף נב:).	125	ירושלמי שבת פ"ז ה"ב (דף נב. נב.).
118	רש"י ד"ה רבא אמר.	126	לא מצאתיו בתשובות גאוני בכל
119	שמות לד 14.		ובספריהם, ועי' ארזות חיים הל' שבת ס"י
120	בד"ה נתכוון לכתוב.		קיב בשם ס' התרומה, מרדכי ס' שח, הגהות
121	לעיל דף עג; קושית רבנו ותירוצו		ר' פרץ לסמ"ק ס' רפא בענין התופר.
122	הראשון בחי' הרמב"ן כאן ד"ה הא דאמרינו.	127	למעלה דף עה. ועיי"ש בבית הבחירה
123	מכ"פ.		ד"ה המותח.
124	ירושלמי שבת פ"ג ה"א (דף עא:).	128	למעלה פרק ז' בביאור המשנה השניה.
	כר' יהושע.	129	לעיל דף עה:

באר הגולה
ח שבת מ"ח ס ע"א
במשנה

רצועות מנעל וסנדל או (ט) שגשמת (יז) רב הרגל, מתר לתחזיר (יח) הרצועות למקומן ובלבד (יט) שלא (י) יקשר.
הגה * ודוק שיכול להחזירו (כ) בלא (י) טרח, אבל אם צריך טרח לזה, אסור, דחשיבין שמא יקשר (תוספות והרא"ש פרק במה
טומנין): ג מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס, (כא) שאינו קשר של קימא, אבל אין (כב) פותחין אותו מחדש,
(כג) דמתקן מנא הוא. הגה אפלו כבר נפתח, רק שחזר (ט) האמן (כג) וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאמנים (כד) עושין (ו'
ירחם חלק י"ד). ולכן * אסור (כה) לנתק או לחתך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שהאמנים עושין אף על גב דהתפירה
אינה של קימא, דאין חלוק בתפירה בין של קימא לאינה של קימא (והגהות מרדכי פרק במה טומנין). ויש מתירין בתפירה
שאינה של קימא, ואין להתיר בפני עם הארץ (בית יוסף): ד * קולשרין (י) (כו) דלי (כו) במשיחה או באבנט וכיוצא

באר היטב

קורע אינו חייב אלא אם כן עושה על מנת לתפר, בית יוסף, ועין כסף משנה:
(ט) האמן. ואינו יכול להתירו אלא אם כן חתך החוטים אסור, רבנו ירחם.
והגה הים של שלמה פרק ד דביצה סימן ט', אכן הכתנת שנתקשרו המשיחות
ולא יוכל להתירו, שרי לכלי עץ אלא לנתקן, שו"ת אינה עשויה אלא להתירו
בכל יוכל שרופה, ואף זה לא יעשה בפני עם הארץ אלא בצנעה, עד כאן
לשונו, וכן כתב הב"ח. וכתב המגן אברהם, ומכל מקום נראה לי דאם אינו
רגיל להתיר הקשר של הכתנת אלא משבת לשבת אסור, עין סעיף א: (י) דלי.

באר הלכה

כיון דחזינו דסובר הסמ"ג דקשר אחד שקראש החוט מתחזק שפיר ונקרא קשר
מדאורייתא כמו ב' קשרים בעלמא, סובר הרמ"א דלענין מעשה אמן שנה הוא לשני
קשרים בעלמא: * ודוקא שיכול להחזירו וכו'. עין במגן אברהם וט"ו שהשיגו
על זה וכתבו דטעות סופר הוא. ומפני חמור הקשיא אפשר קצת לתרץ, דאף
דברכי משה האריך העתיק דברי התוספות והרא"ש, עין שם, בהגהותיו פה תור
מזה וסתם להלכה כדעת הגהות מרדכי בפרק במה טומנין, דנה לשונו, פסק רשב"ם
דריצועות מקטרן וכו' ובלבד שיהא שם באותו ענין שלא נצטרך לחוש שמא
יתקע, כגון שהקב גדול שיכול להחזיר בלא טרח, אלא דסביבא לה דבמקום
שהתורה הוא בלא טרח תו לא חשיבן שביא לקשרו ולהדקו [ומה שמציין תוספות
והרא"ש, אין הציונים מהרמ"א בעצמו כדו"ע]. ומקור לסברא זו נראה שיצא להגהות
מרדכי מפה דאמר שם בגמרא מ"ז ע"ב דאם היה רפוי מתר דלא גזרינן בה שמא
יתקע, עין שם בר"ר וריטב"א, ולדברי התוספות דסביבא להו דאפלו בנקב רחב
יש חשש שמא יתקע, על כרחך דסביבא להו דשם אין רגילות לתקע, עין בהגהות
אשר"י שם, ועין באלהיה רבה שכתב דגם מדברי מרדכי ואגדה משמע דסביבא
להו דברחב תו לא חשיבן שביא לקשרו. ומכל מקום למעשה נראה דאין
לזו מדברי התוספות והרא"ש דאפלו הנקב רחב אסור במקום שרגילין לקשר,
וכמו שהעתיק במשנה ברורה בשם האחרונים, שגם הטור ורבנו ירחם העתיקו

משנה ברורה

למן הרצועות בשבת אפלו אם הנקב רחב, דמתקן מנא, והוא הדין בסרביל או
במכנסים חדשים אסור להכניס שם רצועות או משיחה, דמבטל לה התם ומקרי
מתקן מנא, אבל אבנט שרי להכניסו אפלו במכנסים חדשים, דלא מבטל לה התם,
(י) והוא עשוי להכניס ולהוציא תדיר: (יז) רב הרגל. שמנעלים שלהם היו עשויים
פרקים ומחברים על ידי הרצועות, וכשגשמת חלק המנעל ששל רב הרגל ממקומו,
מתוירו ומהדקו מתדש על ידי הרצועות [פן משמע מאלהיה רבה]. ויש מפרשים,
שגשמת מנעלו מרב רגלו על ידי שאין מהדק, ורוצה למן הרצועה בנקב אחר
[פרי מגדים]: (יח) הרצועות למקומן. ודוקא אותן הרצועות, אבל רצועה חדשה
שלא היתה שם מתחלה * אסור, דמקרי מתקן מנא [אלהיה רבה]: (יט) שלא יקשר.
פירוש, שלא יעשה קשר בראשו שלא ישמט, והיו קשר של קימא, כמו שכתב
סוף סעיף א: (כ) בלא טרח. דהינו שהנקב רחב. והאחרונים השיגו על זה, דאפלו
הנקב רחב אסור במקום שרגילים לקשר, דחשיבן שמא יקשר, ובמקום שהנקב
צר, אפלו במקום שאין רגילין לקשר אסור, דצריך טרח, (יא) ואם כן ברצועות
שלנו במנעלים ובמכנסים דרגילין לקשר בראשן, אפלו אם הנקב רחב אסור
להחזיר. ועין בבאר הלכה: ג (כא) שאינו קשר של קימא. שאינו עשוי להתקיים
(יב) רק עד שיתקנו הבעל הבית לביתו. (יג) ויש מחמירין בדבר, אלא אם כן עשוי

להתיר באותו יום של הכביסה: (כב) דמתקן מנא הוא. וחיוב (יד) משום מכה בפטיש, דהוא גמר מלאכה: (כג) וקשרו. בטוב, עד שאינו יכול להתירו אלא אם כן
יחתך החוטים או ינתקן, ולכן חשיב עתה כפתיחה מחדש ואסור משום תקון מנא. ובספר ים של שלמה כתב, דכתנת שנתקשרו המשיחות ולא יוכל להתיר, שרי
לכלי עץ אלא לנתקן, שו"ת אינו עשוי אלא להתירו בכל זמן שירצה ולא מקרי קשר, ואף זה לא יעשה בפני עם הארץ אלא בצנעה, אם כן צריך לומר דסביבא לה
להים של שלמה דדוקא כשחזר האמן וקשרו אסור לנתק, אבל שאר קשירות שרי, כן כתב מגן אברהם [והטעם אפשר, דכשקשרו האמן בשעת מלאכה יש בזה
משום מכה בפטיש כשחזרו ומנתקו אחר כך, דהוא גמר מלאכה, אבל שאר קשירות שנקשרו אחר שכבר נגמר הכגד, אין שייך בזה משום מכה בפטיש כשמנתקו
אחר כך]. ואם אינו רגיל להתיר הקשר של הכתנת אלא משבת לשבת, (טו) אסור לנתק כמו דאסור להתיר, ומכל מקום אם דרכו לעשות עניבה ובלא כוונה נקשר,
דינו כקשר שעשוי להתיר בכל יום [חיי אדם]: (כד) עושין. שתופרין אותו עד שנגמרה מלאכתו: (כה) לנתק או לחתך. והטעם נראה, משום דהוא חשיב כקורע
על מנת לתקן. כל קשר שהוא עשוי לזמן ולא לתמידות, ואפלו אם הוא קשר אמין, יש להקל על ידי אינו יהודי לקשר ולהתיר אם הוא לצורך הרבה, דהיו שבות
דשבות [אחרונים]: ד (כו) דלי וכו'. סעיף זה אינו קשור דלי לבאר שיהיה לשאב בו מים, והוא הדין כשנפסק חבל ששל הדלי גופא, דבמשיחה ואבנט מתר
ובחבל אסור, אם לא (טו) בעניבה וכדלקמיה, ואפלו אם יחשב לקשרו שם רק לפי שעה, (יז) גם כן אסור: (כז) במשיחה או באבנט. דהוא חשיב ואינו מבטלו שם,
והיו קשר שאינו של קימא. אבל בחבל, אפלו חבל דגרדי דהוא חשיב, גם כן אסור, דגזרינן אטו חבל דעלמא דאינו חשיב ודרכו לבטלו שם, והיו של

שער הציון (י) מגן אברהם ועוד הרבה אחרונים. ומה שכתב הס"ו בסוף הסימן להפוך, כבר תמהו והשיגו עליו: (יא) מגן אברהם וט"ו ושאר אחרונים: (יב) לכוש:
(יג) ט"ו: (יד) רש"י. ועין בסוף סימן ש"מ בבאר הלכה דבור המתחיל ולא. מה שכתבנו שם בסוף הענין אודות זה: (טו) מגן אברהם: (טז) גמרא: (יז) עין בבאר
הלכה בתחלת הסימן שבארנו דקשר שדרכו להיות קום אין מועיל מחשבתו להתיר. ועין במגן אברהם בסוף הסימן בשם הכל בו:

ביצחק יקרא ס"ק י"ח: אסור. אולי מתר לתן למשך השבת שרוכים חדשים מצבע שאינו מתאים לצבע הנעל, שבוודאי לא יבטלם שם אלא יחליפם אחר השבת.
סעיף ג' אסור. עגילים הנצמדים לאון ע"י הדבקה, אולי מתר לפחות מכ"ד שעות, וצ"ע. ארמ"ר וללהיה התיר להדביק ולפתח טיטולים מהאי טעמא של פחות מכ"ד שעות,
ודוקא לצורך גדול, אבל בעגילים צ"ע אם חשיב צורך גדול (ע"י שבת סד, ב).

Section 3/ Chapter II(A)/d)

d) The differing opinions on construction toys

As explained earlier, any form of assembly, even temporary, is generally forbidden on Shabbos and Yom Tov. However, in cases where assembling and disassembling is *the very mode of use* of the item, there is a strong basis to take exception to this rule. This type of application could be classified as a *mode of use* ("Derech Tashmisho"). As a general rule, *mode of use* is not a Melocho (see Chapter I; B/c-1 earlier). This principle is at the root of the question over the use of building toys on Shabbos, as shall be explained further.

At first appearance, use of these toys would seem to involve Boneh because their use entails assembling many separate parts into a single functional object.²³²

➤ **Examples:**

- Tinkertoys
- Lego
- Construx
- Erector sets

However, based upon the rulings of some Poskim, use of these types of construction toys is not truly regarded as Boneh, since the construction is in any case not meant to remain for more than a very brief time (i.e. a few hours). Items that are only meant to last for a very brief time are permitted to be assembled and disassembled on Shabbos according to these Poskim.²³³ Nevertheless, it would be difficult to actually permit use of these toys solely on the basis of this Halachic principle.²³⁴

However, there are outstanding Poskim who regard this question as an example of Derech Tashmisho ("*mode of use*") because the toys are designed to be regularly assembled and disassembled *as part of their functional use*. Boneh does not apply to an item in which the acts of assembly and disassembly are the *entire extent and purpose of its design*, as this constitutes the item's *mode of use*.²³⁵ As stated earlier, an item's *mode of use* is not a Melocho.

One may adopt a lenient attitude on this shailoh with regard to young children. Accordingly, one need not stop children from playing with these toys.²³⁶

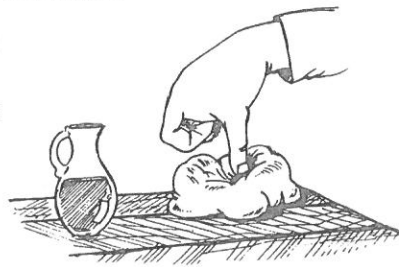
36. Makeh B'patish/Final hammer blow

1: The various acts of creation under Makeh B'patish

An act of creation can be Makeh B'patish whether it entails connecting, detaching, or shaping.

➤ Examples:

- 1: *Connecting*: Inserting a new pendant into a necklace⁸
- 2: *Detaching*: Peeling off a splinter of wood to serve as a toothpick^{8a}
- 3: *Shaping*: Hollowing out a soft clump of potter's clay to serve as an oil lamp^{8b}

2: Creating loosely connected assemblies

Even merely unifying two or three segments to form a new, loosely connected item is considered an act of creation, and is Makeh B'patish.^{8c}

➤ Examples:

- 1: Putting foam stuffing into a couch pillow (casing) for the first time^{7g}
- 2: Inserting new shoelaces into shoes^{8d}
- 3: Inserting a new lace into a coat hood^{8c}
- 4: Inserting a new pendant into a necklace where it is meant to remain permanently^{8f}

The Halachos mentioned above are particularly noteworthy due to the apparently common misconception that there is nothing wrong with connecting segments loosely together to form an item on Shabbos, especially if the item as a whole is soft or pliant. As explained, any manner of creating a new item is Makeh B'patish, whether the new creation is comprised of firmly glued components (Boneh), or is merely a set of loosely connected parts (Makeh B'patish).

There is, however, an important distinction between items comprised of *loosely connected* components and those whose parts are *firmly connected*. This

Section 3/Chapter I/B/a)

Halachic difference exists in cases where one wishes to reassemble an item that was taken apart (see no. 3 below).

3: Reconnecting components that became detached.

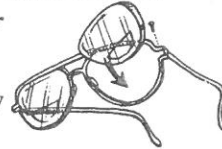
Loosely connected assemblies are only forbidden to be assembled *for the first time*. On the other hand, *reassembling* loosely connected parts is generally permitted (as long as the item is not considered "broken" in its disassembled state).^{8g}

However, components of *firmly combined* items that became disconnected may never be reattached on Shabbos.

➤ Example:

While it is permitted to reinsert a shoelace that came out of a shoe, or a pendant that slipped out of a necklace, it is *absolutely forbidden* to screw in the handle of a broom that came off, or replace a chair leg that fell out of its groove.^{8h}

Similarly, if the lens of one's eyeglasses fell out, one may not snap the lens firmly back into the frame.⁸ⁱ

Repairing a firm assembly is forbidden because the broken item is no longer considered an item of use, and repairing it is thus equivalent to creating it anew.^{8j}

The Halachic difference between *loose* and *firm* assemblies lies in the differing concepts of two closely related Melochos: Boneh and Makeh B'patish. These concepts will be elaborated on later in this chapter (see D/d, below).

4: Repairing a broken item is an act of creation

Also included under the general concept of *creating* is any significant repair of an item (the Melocho of Makeh B'patish applies even to old items, see c, below). An act of repair is equivalent to recreating, i.e., completing the broken item.

Therefore, bending firm items back into their proper shape is also considered a forbidden act of repair:

Section 3/Chapter I(D)/c)

➤ **Example:**

Removing the factory stitching in the pocket of a new suit,⁴⁰ removing excess material left on a new sweater⁴¹ or pulling apart or cutting pages of a new sefer that were not properly cut when printed⁴² are all examples of Makeh B'patish even though they obviously have nothing to do with building.

c) Boneh has a twin Melocho; Makeh B'patish does not.

The Melocho of Boneh has a corresponding Melocho: The Melocho of *Sossair*. The Melocho of *Sossair* is a "twin" to the Melocho of Boneh - and its mirror opposite.

➤ **Example:**

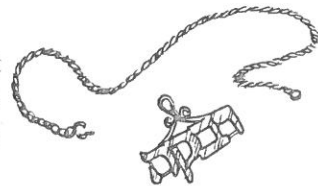
The Melocho of *Sossair* prohibits the demolishing or dismantling of that which is not allowed to be built or assembled because of Boneh. However, items that are not "Boneh-structures" are not subject to *Sossair*.⁴³

The Melocho of Makeh B'patish however, has no such corresponding Melocho.⁴⁴ Therefore, spoiling or undoing the finishing touches of a completed item is not necessarily prohibited if the item is not a Halachic structure.

➤ **Examples:**

1) Removing a shoelace from a shoe is permissible, even though inserting a new shoelace into the shoe is Makeh B'patish (since the shoe is thereby completed).

2) Disconnecting a loosely connected pendant from an earring or necklace is permitted, even though connecting them for the first time is Makeh B'patish.

3) Tearing open the thin cellophane wrapping commonly used to package foods is permissible, even though producing the original packaging (on Shabbos) might have involved Makeh B'patish.⁴⁵

Accordingly, scraping the smoothly finished surface of fine furniture, or scratching the shiny finish of new silverware is not any kind of Melocho

36. Makeh B'patish/Final hammer blow

(although completing these original finishing touches could be Makeh B'patish). These damaging actions do not involve Sossair because the items were not dismantled or destroyed. Nor is any other Melocho involved because, as explained, there is no corresponding Melocho with Makeh B'patish.⁴⁶

d) Boneh applies only to solid structures; Makeh B'patish can apply to all items

The Melocho of Boneh applies only to firmly constructed items and structures, whereas Makeh B'patish applies to all items, even loose assemblies, whether they are made of hard or pliant materials. The reasons for this important distinction lies at the heart of the conceptual differences between these two closely related Melochos, as will be explained below:

d-1) Making a structure, versus creating an item

Boneh is defined as making a *structure*, either on the ground, or in the form of vessels (see Boneh, Introduction; B, C). Makeh B'patish, on the other hand, is any act of *completion* or *creation* (see B, earlier in this chapter).

Because Boneh entails making a *structure*, the Melocho cannot occur when combining materials that are too soft and pliable to retain any shape.

➤ Example:

Weaving and sewing pieces of fabric to construct a garment are not Boneh because the pliant garment material cannot stand as a structure.⁴⁷

(However, pitching a tent is Boneh nonetheless, because the fabric is supported by poles and a frame, thereby completing a structure. Hanging drapes could also come under Boneh because the drapes become part of the house, not because a new structure is created (see Boneh, Chapter I;B/m). Similarly, opening a canopy (e.g. over a bed) or an umbrella comes under the restriction of Ohel (see Boneh, Chapter IV;A/a-7,a-12) because the fabric is supported by a frame.^{47a} Indeed, spreading linen when making beds is permitted, even if the linen "bubbles up" - see Boneh, Chapter IV; A/a-10).⁴⁸

Makeh B'patish, however, can occur even with pliable materials, such as a garment, a book, plastics, etc.

